

**TRAMPKI
NA GIEŁDZIE**

FINANSE? OGARNIĘTE!

materiał edukacyjny dla uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych
oraz szkół ponadpodstawowych, uczestników projektu:
Trampki na Giełdzie - kształcenie praktycznych kompetencji
finansowych u młodych warszawiaków
rok szk. 2024/2025

@GoTekRysuje®

Skąd wziąć pieniądze na wydatki i oszczędności?

Skąd się biorą głównie pieniądze? Z pracy!

Dorośli, aby zarobić pieniądze, mogą wykonywać pracę na różne sposoby:

- Praca na etacie, co oznacza regularne zatrudnienie na umowę o pracę.
- Prowadzenie własnej działalności gospodarczej - firmy.
- Praca dorywcza taka jak freelancing czy prace sezonowe, to z kolei świetna opcja dla osób, które potrzebują elastyczności w czasie w jakim chcą pracować.

Dzieci zazwyczaj otrzymują pieniądze od rodziców czy dziadków, a "zarabiać" mogą pomagając w domu.

Dodatkowy zarobek mogą dostarczyć nawet zwykłe porządki i to nie takie, z które zapłacą rodzice! O co chodzi? Złap naszą radę!

Nasza rada: Raz na pół roku warto przejrzeć stare zabawki, książki, komiksy, które tylko zalegają na półkach.

Te, które są już stare i nieużywane, można wystawić w serwisach aukcyjnych i sprzedać.

W CO ZAWSZE WARTO
INWESTOWAĆ?
JA
W SIEBIE!

@GoTekRysuje®

Praca czy kariera? O co chodzi?

Nasza praca, gdy spojrzemy co się z nią dzieje przez kilka, kilkanaście lat, jest też nazywana karierą zawodową lub rozwojem zawodowym. Patrzy się wtedy nie na jedną konkretną pracę w danej firmie, ale na całe doświadczenie - czyli wszystkie prace, które wykonywał dany człowiek.

- Rozwój zawodowy to nie tylko zdobywanie nowych umiejętności, ale także jeszcze mądrzejsze zarządzanie źródłami przychodów.
- Inwestując więc w "siebie", czyli w swoją edukację, np. poprzez udział w różnych kursach, zwiększasz szanse na lepsze zarobki i ciekawszy rozwój zawodowy.

Wiedząc więcej, będziesz potrafić zróżnicować / rozwinąć swoje źródła dochodów. Nie polegaj tylko na jednym źródle, takim jak praca na etacie, ale również i innych obszarach, które na przykład oparte są na zajęciach rozwijających Twoją pasję i zainteresowania, a w przyszłości mogą też dawać Ci wynagrodzenie.

A zatem zrozumienie różnych źródeł przychodów i umiejętność zarządzania nimi, jest mega ważne, aby być jeszcze bezpieczniejszym finansowo i mieć jeszcze większą frajdę z wykonywania pracy zawodowej. Zarówno praca na etacie, jak i przedsiębiorczość oferują dużo korzyści, które zawsze należy spisać i rozważyć przy planowaniu własnej kariery.

Mądre wydawanie i oszczędzanie

Codziennie dokonujemy wyborów dotyczących wydawania pieniędzy.

Gdy zarabiasz i masz już swoje pieniądze, najbardziej kuszącym wyborem jest ich wydawanie na rzeczy, które zawsze się chciało mieć, czy na rzeczy, które są tylko chwilową przyjemnością - "zachcianką".

Umiejętność odróżnienia tych wydatków - **zachcianek** - od wydatków, które są faktycznie mądre, potrzebne - **potrzeb** - jest jedną z najważniejszych umiejętności w budowaniu bezpieczeństwa finansowego.

Mądre wydawanie wiąże się więc z ustaleniem, na co chce się wydać pieniądze, a co faktycznie warto je wydać. Dzięki mądrym wydawaniu jesteś w stanie oszczędzać.

@GoTekRysuje®

Jak mądrze wydawać?

Małe wydatki, jak słodycze czy jedzenie, mogą się sumować i prowadzić do znacznego zmniejszenia Twoich pieniędzy na inne ważniejsze cele.

Zatem pilnowanie codziennych wydatków, a zwłaszcza tego na co dokładnie rozchodzą się pieniądze, pomoże Ci znaleźć te wydatki, w których można nieco zaoszczędzić.

Dodatkowo, planując większe zakupy, jak choćby rower czy najnowszą konsolę, zawsze warto porównać oferty i raz jeszcze pomyśleć, czy ten zakup jest naprawdę potrzebny.

Nasza rada:

Mądrym wydatkiem jest nawet sprawdzenie, czy przy tym samym składzie / zawartości, nie płacisz więcej tylko za ładniejsze opakowanie. Pamiętaj też - coś co jest często reklamowane, często kosztuje więcej, bo marketing kosztuje :)

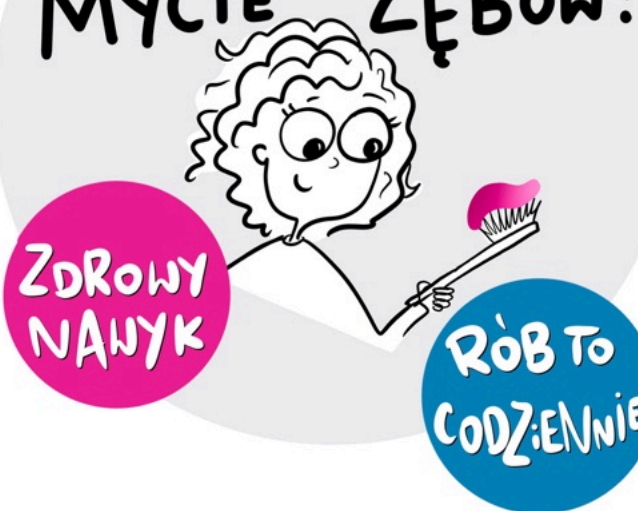

@GoTekRysuje®

OSZCZĘDZANIE

JEST JAK
MYCIE ZĘBÓW!

@GoTekRysuje

Jak mądrze oszczędzać? I na co oszczędzać?

Jest kilka skutecznych metod, takie jak konta oszczędnościowe, skarbonki, czy nawet zwykłe koperty.

Najlepsza wydaje się być jednak metoda 3 skarbonek albo 3 kont oszczędnościowych.

Te skarbonki/konta podziel w zależności od ich celu:

1. na bieżące wydatki
2. na długoterminowe "większe", droższe cele
3. na dobroczynność => pamiętaj, warto pomagać, bo dobro wraca :)

Nasza rada:

Każdą z tych "Świnek" skarbonek lub każde z tych kont, od razu po tym jak otrzymasz jakiegokolwiek pieniądze / dochód, "nakarm" oszczędnościami. Nie czekaj aż coś Ci zostanie po wydatkach, tylko zaoszczędź nawet mało, ale jak najszybciej.

Nazywa się to "**najpierw zapłać sobie**", czyli zadbaj o swoje przyszłe bezpieczeństwo finansowe, zanim wydasz na zachcianki :)

Na co jeszcze można oszczędzać?

Poza Twoimi celami zakupowymi jak rower czy komputer, warto oszczędzać długoterminowo czyli na cele bardziej odległe w czasie, na przykład na studia, pierwsze mieszkanie czy nawet ... przyszłą emeryturę. Wiemy, że brzmi to jak bardzo odległa przyszłość, ale ...

im wcześniej zaczniesz odkładać oszczędności, tym mniejszymi kwotami uzbierasz potrzebny kapitał, aby być bezpiecznym/ną finansowo jak najszybciej w życiu dorosłym.

Produkty finansowe pozwalające oszczędzać na długi termin, na emeryturę to:

IKE - Indywidualne Konto Emerytalne

IKZE - Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego

PPE - Pracowniczy Program Emerytalny

PPK - Pracownicze Plany Kapitałowe

oraz - prywatne fundusze emerytalne

WPISZ MIESIĄC: **Kwiecień**

KWOTA DO DYSPOZYCJI NA POCZĄTKU MIESIĄCA	WPLĄTY		WYPŁĄTY		KWOTA DO DYSPOZYCJI NA KONCU MIESIĄCA
	ZA CO?	ILE?	NA CO?	ILE?	
+70 zł	kieszonkowe	+50 zł	kino	-30 zł	+80 zł
	prezent	+70 zł	gra	-80 zł	
SUMA:		+120 zł	SUMA:	-110 zł	

Prosty budżet

Tabela wpłat i wypłat, czyli Twoich “dochodów” i wydatków to tak zwany **budżet**.

Widząc na co rozeszły Ci się pieniądze, możesz wyciągnąć wnioski na przyszłość.

Patrząc na przeszłe wydatki zadaj sobie pytanie: czy faktycznie kolejne dochody chcesz wydawać w ten sam sposób czy nieco mądrzej?

Budżet powinien zatem wskazywać Ci, co powinno się w przyszłości **dziać** z Twoimi pieniędzmi, a nie to, co już się z nimi **stało** :)

@GoTekRysuje

Rodzaje aktywów inwestycyjnych

Portfel inwestycyjny jak tort może składać się z różnej wielkości kawałków - rodzajów inwestycji zwanych **aktywami**.

Mogą być to na przykład:

- akcje - możesz kupić kawałeczek firmy, której produkty na przykład cenisz lub lubisz i uważasz, że ta firma może się bardzo rozwijać
- obligacje - pożyczasz pieniądze firmom lub państwu i na tym możesz mieć w przyszłości zysk
- nieruchomości - kupujesz mieszkanie lub działkę, aby wynajmować lub sprzedać drożej
- kolekcje, np. sztuki - kolekcjonujesz obrazy w nadziei, że w przyszłości będą więcej warte
- fundusze inwestycyjne - przekazujesz finanse osobom, które się znają na inwestowaniu w różne rodzaje inwestycji
- kruszce i surowce - złoto? srebro? To nie tylko biżuteria, ale i inwestycja
- waluty - na walutach zarabiasz, jeśli ich kraj jest coraz silniejszy
- produkty bankowe
- produkty emerytalne

Nasza rada:

Pamiętaj - każdy rodzaj inwestowania wiąże się z ryzykiem
- może ono być mniejsze lub większe. Zawsze dobrze je znać!

@GoTekRysuje®

Co to jest portfel inwestycyjny?

Portfel inwestycyjny to taki koszyk do którego wrzucamy różne aktywa / rodzaje inwestycji.

Taki koszyk obrazuje nasze podejście do ryzyka - to czy ryzyko jest nam straszne (bardzo boimy się stracić pieniądze) czy nieco mniej (nie chcemy stracić pieniędzy, ale akceptujemy ryzyko oczekując, że zysk będzie większy).

W tym koszyku mogą znajdować się na przykład bardziej ryzykowne aktywa, ale za to z wyższymi zyskami, czyli stopami zwrotu, na przykład takie jak akcje.

Mogą również znajdować się w miarę bezpieczne aktywa, ale o niskich stopach zwrotu, jak na przykład obligacje.

W takim koszyku powinny być różne rodzaje inwestycji.

Po co? Dlatego, że każda inwestycja to nie tylko zysk, ale też i ryzyko.

Jeśli jedna inwestycja w koszyku będzie tracić, to inna może zyskiwać.

A mając tylko jedną inwestycję w koszyku, która będzie tracić, wyłącznie stracisz!

Inwestycja w nieruchomości

Inwestowanie w nieruchomości to zakup mieszkania, domu, działki lub innego rodzaju nieruchomości z myślą o zysku, który może pochodzić z wynajmu innym osobom lub sprzedaży nieruchomości za wyższą cenę.

Czyli jest to inwestycja na kilka, kilkanaście lat, która na pewno wymaga odpowiedniego planowania i zrozumienia tego jak w nieruchomości można inwestować.

Cena nieruchomości zależy od wielu czynników, takich jak:

- **Lokalizacja** - nieruchomości w atrakcyjnych lokalizacjach, jak centra miast czy popularne turystycznie miejsca, są zwykle droższe.
- **Stan nieruchomości** - nowe, dobrze utrzymane nieruchomości kosztują więcej niż te starsze i wymagające remontu.
- **Popyt i podaż** - czyli jak dużo ludzi chce kupować nieruchomości w danym miejscu i jak dużo innych, podobnych nieruchomości jest w okolicy. W miejscach, gdzie dużo osób chce wynajmować lub kupować mieszkania, ceny takich nieruchomości mogą być wyższe.
- **Czynniki ekonomiczne** - to takie czynniki jak ogólna sytuacja gospodarcza kraju (czy kraj ma się dobrze), stopy procentowe, czy dostępność kredytów hipotecznych. Brzmią skomplikowanie prawda? Ale wcale tak trudne do zrozumienia nie są i warto je śledzić.

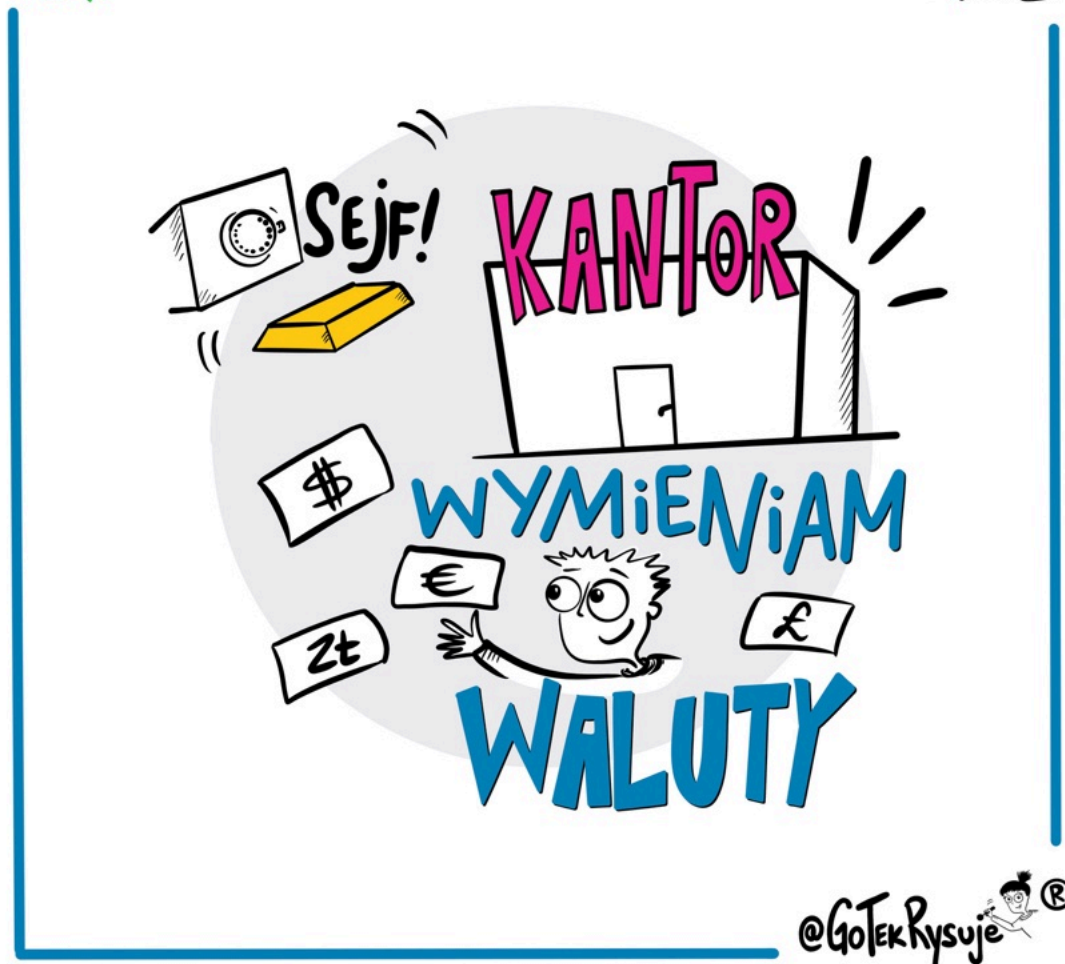
Złoty pierścionek - czy może być inwestycją?

Tak jak nieruchomości uznawane są za jedne z bezpieczniejszych form lokaty kapitału, choć też mają swoje ryzyko, tak i złoto czy srebro, od dawna są postrzegane jako dosyć stabilne aktywa - choć pamiętaj - też nie bez ryzyka :)

Inwestowanie w kruszce to zakup tak zwanych metali szlachetnych - złota, srebra i innych, których cechą jest to, że na ogół utrzymują wartość w czasie. Inwestując w złoto, na ogół kupujemy złote monety lub sztabki.

Czy kupno złotego pierścionka, a nie tylko sztabki złota, może być również uważane za inwestycję? Zastanówmy się ...

Najpopularniejsze kruszce to złoto, srebro, platyna i pallad i można je kupować w formie sztabek, monet czy właśnie biżuterii, czyli między innymi pierścionków. Należy jednak pamiętać, że złoto w sztabce będzie zapewne tańsze niż w pierścionku, nad którym jubiler musiał się nieco natrudzić :) czyli płacisz wtedy za samo złoto i za pracę jubilera, a być może też za to że pierścionek lub sklep jubilerski był reklamowany w internecie, telewizji czy na billboardach.

Waluty i kryptowaluty nie tylko na podróż

Inwestowanie w waluty jest popularne, a ostatnio popularne robią się też kryptowaluty.

Każdy słyszał o dolarze, euro czy bitcoinie, ale jednak nie każdy wie, co naprawdę wpływa na ich wartość, jak w nie inwestować i kto **nie powinien** w nie inwestować.

Inwestowanie w waluty, czy to fizycznie, poprzez zakup banknotów, czy w formie elektronicznej, polega na kupowaniu i sprzedawaniu walut w nadziei, że ich wartość wzrośnie względem innych walut. Waluta jest mocniejsza, jeśli kraj z którego pochodzi, pozostaje silny.

Kryptowaluty zaś, takie jak Bitcoin czy Ethereum, to nowe formy pieniądza. To takie waluty, ale w formie wyłącznie cyfrowej, które opierają się na zdecentralizowanej technologii z jęz. angielskiego blockchain. Co to znaczy zdecentralizowanej? To technologia, która nie ma jednego głównego serwera, który wszystkim steruje, tylko opiera się to na sieci zsynchronizowanych ze sobą wielu komputerów, utrzymujących tę całą sieć. Warto wiedzieć, że wiele krajów już też pracuje nad swoimi walutami cyfrowymi!

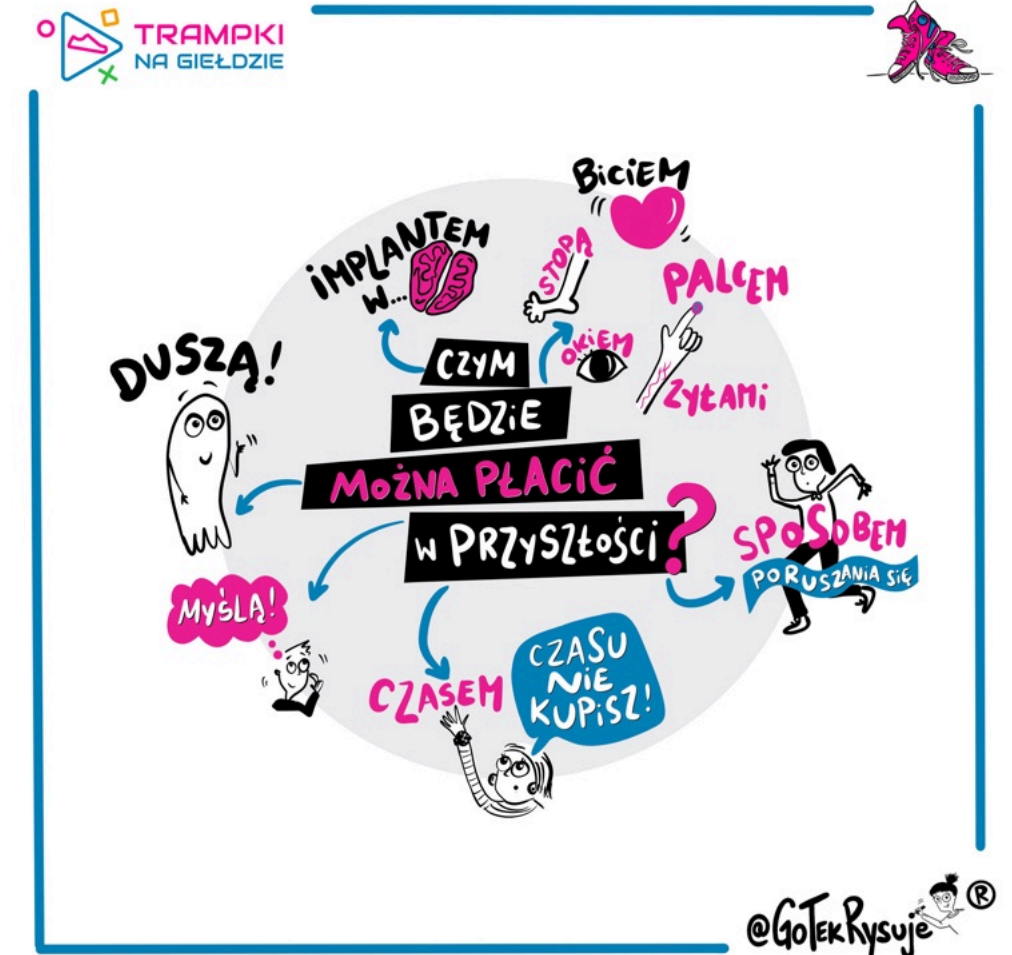
Mimo, że w mediach wiele się słyszy o kryptowalutach, to pamiętaj
- inwestowanie w kryptowaluty to raczej spekulacja i wiąże się z bardzo wysokim ryzykiem utraty zainwestowanych pieniędzy! Bądź więc czujny/a!

Cyfrowa ... skarpetka! Technologie w finansach i inwestycjach

“Trzymać pieniądze w skarpecie” - Twój rodzice zapewne znają to powiedzenie! Oznacza ono, że nie inwestujesz oszczędności, tylko trzymasz je, a one niestety tracą na wartości, bo zjada je... inflacja! Kiedyś takie pieniądze trzymało się w domu, w kopercie, pudełku, szufladzie i nazywano to trzymaniem pieniędzy w skarpecie. A taka **“cyfrowa”** skarpetka to nic innego jak rachunek bankowy, na którym leżą Twoje oszczędności i nie są inwestowane. Tak, technologie bardzo zmieniają świat finansów, a nawet finansowe skarpetki :)

Przykłady najnowszych technologicznych innowacji w finansach to aplikacje do zarządzania finansami, umożliwiające śledzenie wydatków, zarządzanie budżetem czy inwestowanie z telefonu komórkowego. To też automatyczne doradztwo inwestycyjne, które wykorzystuje algorytmy do analizy i dostosowywania portfela inwestycyjnego do potrzeb inwestora, doradzając przy tym, gdzie i jak inwestować pieniądze.

No i warto tu również wspomnieć o technologii blockchain, znanej głównie z kryptowalut, ale mającej wiele innych świetnych zastosowań, która już dziś umożliwia tworzenie bezpiecznych systemów płatności - większość krajów już pracuje nad własnymi cyfrowymi walutami!

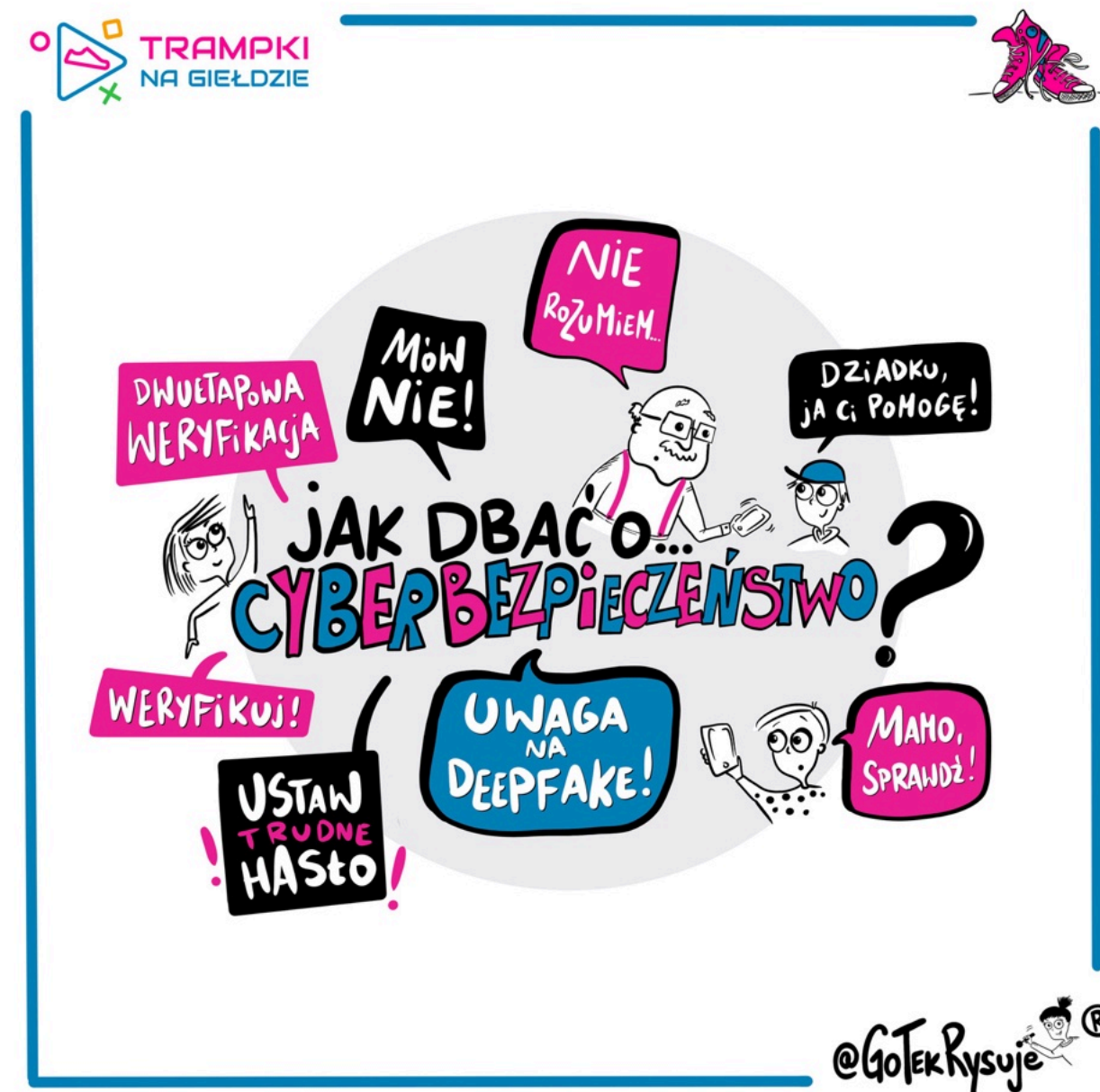
Cyfrowy ... złodziej! | Cyberbezpieczeństwo

W dzisiejszym świecie coraz więcej transakcji finansowych odbywa się online, co jest oczywiście bardzo wygodne, ale niesie jednak ze sobą ryzyka cyberataków na nasze oszczędności.

Jak się chronić przed cyfrowymi złodziejami?

5 naszych codziennych rad:

1. stosuj długie hasła, które zawierają litery, cyfry i symbole
2. unikaj używania tych samych haseł w różnych serwisach
3. stosuj wieloetapowe uwierzytelnianie, takie jak np. kod wysłany SMS-em
4. nie klikaj w linki ani w załączniki w emailach lub SMS, które wydają się podejrzane lub pochodzą z nieznanego źródła. Jest to tak zwany phishing. Cyberprzestępcy często go wykorzystują, aby wykraść o nas informacje
5. Bądź czujny/a. Jeśli coś wydaje się niewiarygodne i za dobre, za atrakcyjne w świecie finansów, to znaczy, że może być to coś podejznanego!

Bezpieczeństwo w finansach online

4 nasze dodatkowe rady:

1. Regularnie aktualizuj oprogramowanie na Twoich urządzeniach, to chroni przed nowymi zagrożeniami.
2. W miarę możliwości, unikaj korzystania z publicznych nie zabezpieczonych sieci Wi-Fi, zwłaszcza przy logowaniu do kont bankowych.
3. W przypadku konieczności użyj wtedy sieci VPN (Wirtualna Sieć Prywatna), która szyfruje połączenie.
4. Regularnie sprawdzaj swoje konta bankowe w celu wychwycenia podejrzanych przypadków, czegoś co budzi Twój niepokój lub transakcji, których nie dokonałeś/aś.

I najważniejsze

Cały czas należy się edukować, aby być na bieżąco z najnowszymi zagrożeniami w cyberprzestrzeni.

Wiedza o tym, jak działają cyberprzestępcy, może pomóc lepiej chronić się przed cyberatakami.

Ucz też tego swoich rodziców i dziadków!

DZIĘKUJEMY ZA TWÓJ CZAS!

**I PAMIĘTAJ, TWOJA WIEDZA
MA TERAZ PODWÓJNĄ MOC!**

**TY WIESZ JAK DBAĆ O SWOJE FINANSE,
ALE TEŻ MOŻESZ UCZYĆ TEGO SWOICH BLISKICH!**

WSKOCZ W TRAMPKI I UCZ Z NAMI O FINANSACH!

TRAMPKINAGIELDZIE.PL

projekt współfinansuje
miasto stołeczne
Warszawa

Materiał edukacyjny powstał w ramach projektu
Trampki na Giełdzie - kształcenie praktycznych kompetencji finansowych u młodych warszawiaków,
współfinansowanego ze środków Urzędu m.st. Warszawy.

Nasze media społecznościowe:

www.linkedin.com/company/trampki-na-gieldzie

www.youtube.com/@trampkinagieldzie

www.instagram.com/trampki_na_gieldzie

www.tiktok.com/@trampki_na_gieldzie

www.facebook.com/trampkinagieldzie

TRAMPKINAGIELDZIE.PL

KLAUZULA INFORMACYJNA

Ta publikacja jest informacyjna i edukacyjna. Nie jest rekomendacją inwestycyjną ani informacją rekomendującą lub sugerującą strategię inwestycyjną. W materiale nie sugerujemy ani nie doradzamy żadnej decyzji lub strategii inwestycyjnej. Materiał nie uwzględnia indywidualnej sytuacji finansowej, potrzeb i celów inwestycyjnych klienta. Nie jest też ofertą sprzedaży ani subskrypcji. Nie jest zaproszeniem do nabycia, reklamą ani promocją jakichkolwiek instrumentów finansowych. Niniejszą Publikację przygotowaliśmy starannie i obiektywnie. Przedstawiamy stan faktyczny znany autorom w chwili tworzenia dokumentu. Nie umieszczamy w nim żadnych elementów oceniających. Informacje i badania oparte na historycznych danych lub wynikach oraz prognozy nie stanowią pewnego wskaźnika na przyszłość. Nie odpowiadamy za Twoje działania lub zaniechania, zwłaszcza za to, że zdecydujesz się nabyć lub zbyć instrumenty finansowe na podstawie informacji z tej publikacji. Nie odpowiadamy też za szkody, które mogą wynikać z bezpośredniego czy też pośredniego wykorzystania tych informacji. Inwestowanie na rynkach finansowych może wiązać się z istotnym poziomem ryzyka i wystąpienia znacznych strat zainwestowanych środków finansowych. Inwestując możesz stracić całość zainwestowanych środków a niektórych przypadkach Twoje straty mogą przekroczyć wartość zainwestowanego kapitału.

@GoTekRysuje

Autor: Paweł Rygielski

Redakcja: Elżbieta Jurkowska-Karpińska

Nadzór merytoryczny: Izabela Kozakiewicz-Frańczak

Grafiki: Gotek Rysuje

TRAMPKINAGIELDZIE.PL